

Zarema Timofeevna

Зарема Тимофеевна

Зарема Тимофеевна

Recorded in Alagir in 2011 from Zarema Timofeevna Darchieva.

Записано в г. Алагир в 2011 у Заремы Тимофеевны Дарчиевой.

Text 2012. Interlinearized by Arseniy Vydrin

Текст 2012. Глоссировал Арсений Выдрин

1.1	Мæ	мады	мадыл	цыдис	дыууæ	...	сæдæ
	mæ=	мад -ы	мад -ыл	цыд -ис	дыууæ		сæдæ
	POSS.1SG=	mother GEN	mother SUPER	go PST.INTR.3SG	two		hundred

дыууæ	азы		нæ		Мадина	?
дыууæ	аз -ы		нæ		Мадина	
two	year GEN		NEG		Madina	

My grandma was two... one hundred and two years old, right, Madina?

1.2	Афтæ	нæ	уыди	?
	афтæ	нæ	уыд -и	
	so	PTCL	be PST.INTR.3SG	

Right?

1.3	Сæдæ	дыууæ	азы	.
	сæдæ	дыууæ	аз -ы	
	hundred	two	year GEN	

One hundred and two years old.

1.4	Зоныс	афтæ	,	Олег	?
	зон -ыс	афтæ		Олег	
	know PRS.2SG	so		Oleg	

Do you know, Oleg?

1.5	Цас	у	?
	цас	у	
	how.much	be.PRS.3SG	

How much is it?

1.6	Сто	два	года	.
		два	года	
		two		

One hundred and two (speaks Russian)

1.7	‘	Мæ	Рассветы	цардис	,	куы	амардис	,	уæд
		mæ	Рассвет -ы	цард -ис		куы	а- мард -ис		уæд
		and	Rassvet GEN	live PST.INTR.3SG		when	PV die PST.INTR.3SG		then

ыл	сæдæ	дыууæ	азы	цыдис
=ыл	сæдæ	дыууæ	аз -ы	цыд -ис
=3SG.ENCL.SUPER	hundred	two	year GEN	go PST.INTR.3SG

Rassvet - village in Ardon district of North Osetia

She lived in Rassvet; when she died, she was one hundred and two years old.

1.8 Баззиди	сидзæрæй	, æмæ	уыдысты	дыууæ	хойы
ба- ззад -и	сидзæр -æй	æмæ	уыд -ысты	дыууæ	хо -йы
PV stay PST.INTR.3SG	orphan ABL	and	be PST.INTR.3PL	two	sister GEN

сæ	мад	куы	амарди	, уæд
сæ=	мад	куы	а- мард -и	уæд
POSS.3PL=	mother	when	PV die PST.INTR.3SG	then

When their mother died she became an orphan, together with her two sisters

1.9 Æмæ сæ	фыд	ног	ус	æрхаста
æмæ сæ=	фыд	ног	ус	æр- хаст -а
and POSS.3PL=	father	new	woman	PV carry PST.TR.3SG

Their father married another woman.

1.10 Фæлæ	уыцы	усæн	йæхицæн	сывæллæттæ	куы
фæлæ	уыцы	ус -æн	йæ= -хицæн	сывæллæ -тт -æ	куы
but	that	woman DAT	POSS.3SG= REFL.DAT	child PL NOM	when

фæзынди	, уæд	фыдыус	чи	у	, уый
фæ- зынд -и	уæд	фыд -ы ус	чи	у	уый
PV appear PST.INTR.3SG	then	father GEN woman	who	be.PRS.3SG	DemDist.NOM

stepmother

йæ	лæджы	сывæллæттæм	хорз	цæстæй	нæ	касти
йæ=	лæдж -ы	сывæллæ -тт -æм	хорз	цæст -æй	нæ	каст -и
POSS.3SG=	man GEN	child PL ALL	good	eye ABL	NEG	look PST.INTR.3SG

But when that woman had her own children, the stepmother start to ignor her stepchildren.

1.11 Æмæ фыд	куы	базыдта	, сидзæртæн	æвзæр	у
æмæ фыд	куы	ба- зыд -т -а	сидзæр -т -æн	æвзæр	у
and father	when	PV know TR PST.TR.3SG	orphan PL DAT	bad	be.PRS.3SG

, йæ	ус	, уæд	та	уыцы	усы	дæр
йæ=	ус	уæд	=та	уыцы	ус -ы	=дæр
POSS.3SG=	woman	then	=CONTR	that	woman GEN	=PTCL

атардта

а- тард -т -а

PV chase TR PST.TR.3SG

When the father saw that she is bad mother for his orphans, he divorced her

1.12 **Æмæ йын** **афтæмæй уыдис** **цыппар усы** .
 æмæ =йын афтæмæй уыд -ис цыппар ус -ы
 and =3SG.ENCL.DAT so be PST.INTR.3SG four woman GEN

And in this way he had four wives.

1.13 **Æмæ æртыккаг усæй йын цот нæ уыдис**
 æмæ æртыккаг ус -æй =йын цот нæ уыд -ис
 and third woman ABL =3SG.ENCL.DAT descendants NEG be PST.INTR.3SG

, **фæлæ йын цыппæрæм усæй та уыдис**
 фæлæ =йын цыппæр -æм ус -æй =та уыд -ис
 but =3SG.ENCL.DAT four ORD woman ABL =CONTR be PST.INTR.3SG

иунæг лæппу .

иунæг лæппу
 single boy

His third wife didn't give him children and from the fourth one he had him only son.

1.14 **Йер æй нал хъуыды кæнын** , **цы хуынди**
 йер =æй нал хъуыды кæн -ын цы хуынд -и
 now =3SG.ENCL.GEN no.longer thought do PRS.1SG what PST.INTR.3SG
 remember

, **уый** , **фæлæ йæ мах иууылдæр хуыдтам**
 уый фæлæ =йæ мах иууылдæр хуыд -т -ам
 DemDist.NOM but =3SG.ENCL.GEN we.NOM all name TR PST.TR.1PL

Нана .

Нана
 Nana

Now I don't remember her name, but we called her Nana

1.15 **Йæ лæппу та хуынди Валодя** .
 йæ= лæппу =та хуынд -и Валодя
 POSS.3SG= boy =CONTR be called PST.INTR.3SG Volodja

Her son was Volodja.

1.16 **Æмæ-иу мæ мады мад-иу афтæ загъта** ,
 æмæ =иу мæ= мад -ы мад - =иу афтæ загът -а
 and =ITER POSS.1SG= mother GEN mother =ITER so say PST.TR.3SG

мæнæн , **дам** , **Нана бирæ хорздзинæдтæ фæци** , **загъгæ**
 мæнæн =дам Нана бирæ хорз -дзинæд -т -æ фæци загъг -гæ
 I.DAT =CIT Nana a.lot.of good AN PL NOM PV+be.PRS.3SG say CONV

My grandma used to say to me that Nana did a lot of good.

1.17 **Æз** , **дам** , **мад** **циу** , **уый** **наæ**
 æз =дам мад ци у уый наæ
 I =CIT mother what be.PRS.3SG DemDist.GEN NEG

зыдтон , **фæлæ** , **дам** , **мады** **мад** **базыдтон**
 зыд -т -он фæлæ =дам мад -ы мад ба- зыд -т -он
 know TR PST.TR.1SG but =CIT mother GEN mother PV know TR PST.TR.1SG

Нанайæ .
 Нана -йæ
 Nana ABL

циу - in standard Ossetic should be цы у

1.18 ‘ **Мæ** **фыццаг** **хатт** **чынды** **ацыди** **æртындæс** **азæй** .
 мæ фыццаг хатт чынды -ы а- цыд -и æртындæс аз -æй
 and first time bride GEN PV go PST.INTR.3SG thirteen year ABL

First time she got married when she was thirteen.

1.19 **Уæд** **хохы** **цардысты** , **Зруджы** .
 уæд хох -ы цард -ысты Зрудж -ы
 then mountain GEN live PST.INTR.3PL Zrug GEN

Zrug - a mountain and a river with this name are located in Alagir district of North Ossetia.
 That time they lived in the mountains, in Zrug.

1.20 **Æмæ** **йыл** **æртындæс** **азы** **куы** **цыди** , **уæд**
 æмæ =йыл æртындæс аз -ы куы цыд -и уæд
 and =3SG.ENCL.SUPER thirteen year GEN when go PST.INTR.3SG then

чынды **ацыдис** **Кучитæм** .
 чынды -ы а- цыд -ис Кучит -æм
 bride GEN PV go PST.INTR.3SG ALL

When she was thirteen, she married Kuchiev.

1.21 **Æмæ** **уæд** , **дам** , **ахæм** **æгъдау** **уыди** **хохы** ,
 æмæ уæд =дам ахæм æгъдау уыд -и хох -ы
 and then =CIT such custom be PST.INTR.3SG mountain GEN

чызджы , **йер** **иуæндæс** , **дыууадæс** , **æртындæс** **азы** **куы**
 чыздж -ы йер иуæндæс дыууадæс æртындæс аз -ы куы
 girl GEN now eleven twelve thirteen year GEN when

цыди **чызгыл** , **уæд-иу** **æй** , **кæй**
 цыд -и чызг -ыл уæд =иу =æй кæй
 go PST.INTR.3SG girl SUPER then =ITER =3SG.ENCL.GEN who.GEN

зæрдæмæ	цыди		уыдон-иу	æй
зæрдæ -мæ	цыд -и		уыдон	- =иу =æй
heart ALL	go PST.INTR.3SG		DemDist.PL.NOM	=ITER =3SG.ENCL.GEN

сæ	хæдзармæ	бахуыдтой
сæ=	хæдзар -мæ	ба- хуыд -т -ой
POSS.3PL=	house ALL	PV invite TR PST.TR.3PL

There was a custom that time: if someone likes a girl of eleven, twelve or thirteen years old he is supposed to take her to his house.

1.22	Æмæ йер чызг дыууæ-æртæ азы уыцы хæдзары цæрдзæни
	æмæ йер чызг дыууæ - æртæ аз -ы уыцы хæдзар -ы цæр -дзæни
	and now girl two three year GEN that house INESS live FUT.3SG

фæлæ йер чындзы кæмæ цæудзæни уый йæм
фæлæ йер чындз -ы кæмæ цæу -дзæни уый =йæм
but now bride GEN who.ALL go FUT.3SG DemDist.NOM =3SG.ENCL.ALL

хæстæг тедтæ нæма цæуы
хæстæг тед -т -æ нæма цæу -ы
relative and so on PL NOM not.yet go PRS.3SG

The girl was living two-three years with his family and her suitor could not approach her.

1.23	Кæд уыцы чызг уыцы хæдзары æгъдауыл æмæ пъланыл
	кæд уыцы чызг уыцы хæдзар -ы æгъдау -ыл æмæ пълан -ыл
	if that girl that house GEN custom SUPER and plan SUPER

сразы уа кæд уыцы чызджы уыцы бинонтæ
с- разы уа кæд уыцы чыздж -ы уыцы бинон -т -æ
PV willing be.SBJV.3SG if that girl GEN that family PL NOM

бауарзой гъе уæд æй уыйфæстæ ракурдысты
ба- уарз -ой гъе уæд =æй уый фæстæ ра- кур -дзысты
PV love SBJV.3PL well then =3SG.ENCL.GEN DemDist.GEN after PV ask FUT.3PL

кæд нæ фæцæуа сæ зæрдæмæ йæ
кæд нæ фæ- цæу -а сæ= зæрдæ -мæ йæ=
if NEG PV go SBJV.3SG POSS.3PL= heart ALL POSS.3SG=

миниуджытæ йæ февнæлдтæ
миниуджы -т -æ йæ= фе- внæлд -т -æ
characteristic PL NOM POSS.3SG= PV touch PL NOM
quickness

If the girl accepts the family's customs and if the family likes the girl then (after 2-3 years) they marry her; if they don't like her, her character and quickness...

2.1	Мæ мады мадæн йæ фыды фсымæры
	мæ= мад -ы мад -æн йæ= фыд -ы фсымæр -ы
	POSS.1SG= mother GEN mother DAT POSS.3SG= father GEN brother GEN

чызджы	рарвыстой	гье	уый	тыххэй	æмæ	агмæ
чыздж -ы	ра- рвыст -ой	гье	уый	тыххэй	æмæ	аг -мæ
girl GEN	PV send PST.TR.3PL	well	DemDist.GEN	for	and	boiler ALL

февнæлдта

фе- внæлд -т -а
PV touch PL PST.TR.3SG

My grandma's cousin was sent back to her own family because she took the boiler...

2.2 Мæнæ сын ахæм даргъ къабатæ нæ уыди
мæнæ =сын ахæм даргъ къаба -т -æ нæ уыд -и
there,that.is =3PL.ENCL.DAT such long dress PL NOM PTCL be PST.INTR.3SG
DISC
, æмæ йедмæ нæ бавнæлдта , тряпкæмæ , фæлæ йæ
æмæ йед -мæ нæ ба- внæлд -т -а тряпкæ -мæ фæлæ йæ=
and HES ALL NEG PV touch PL PST.TR.3SG rag ALL but POSS.3SG=

къабайы дыстæ афтæ афæлдæхта , æмæ агмæ
къаба -йы дыс -т -æ афтæ а- фæлдæхт -а æмæ аг -мæ
dress GEN sleeve PL NOM so PV roll up PST.TR.3SG and boiler ALL

афтæмæй февнæлдта , æмæ йæ гье уый тыххэй
афтæмæй фе- внæлд -т -а æмæ йæ= гье уый тыххэй
so PV touch PL PST.TR.3SG and POSS.3SG= well DemDist.NOM for

рарвыстой

ра- рвыст -ой
PV send PST.TR.3PL

They used to wear long dresses, and she didn't take a rag, she rolled up the sleeves of her dress and took the boiler; because of that they sent her back to her own family.

2.3 Поли хуынди
Поли хуынд -и
Poli be called PST.INTR.3SG

Her name was Poli.

2.4 Æмæ мæ мады мады æртындæс азæй куы
æмæ мæ= мад -ы мад -ы æртындæс аз -æй куы
and POSS.1SG= mother GEN mother GEN thirteen year ABL when

ахуыдтой , уæд , фæззыгон ацыди , æмæ
а- хуыд -т -ой уæд фæззыгон а- цыд -и æмæ
PV invite TR PST.TR.3PL then autumn PV go PST.INTR.3SG and

зымæджы йын йæ лæг æмæ йæ хицауы
зымæдж -ы =йын йæ= лæг æмæ йæ= хицау -ы
winter INESS =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= husband and POSS.3SG= father-in-law GEN

зæй	аласта
зæй	а- ласт -а
avalanche	PV drag PST.TR.3SG

It was autumn when my thirteen years old grandma was taken to another family; and in winter her husband and her father-in-law was taken by an avalanche.

2.5 **Æмæ йер сæ не ‘ ссардтой уайтагъд , фæлæ**
 æмæ йер =сæ не ссард -т -ой уайтагъд фæлæ
 and now =3PL.ENCL.GEN NEG find TR PST.TR.3PL immediately but

бамбæрстой	,	цыдæр	семæ	,	рцыди
ба- мбæрст -ой		цы -дæр	семæ		р- цыд -и
PV understand PST.TR.3PL		what INDEF	3PL.COMIT		PV go PST.INTR.3SG

цыдæр	бæллæх	сыл	‘	рцыди
цы -дæр	бæллæх	=сыл		р- цыд -и
what INDEF	trouble	=3PL.ENCL.SUPER		PV go PST.INTR.3SG

They were not found immediately, it was clear that something happened, something bad happened with them.

2.6 **Æmæ cæ** **не** **ссардтой** , **æmæ ма** **уалдзæгмæ**
 æmæ =cæ не ссард -т -ой æmæ =ma уалдзæг -мæ
 and =3PL.ENCL.GEN NEG find TR PST.TR.3PL and =yet spring ALL

mæ	мады	мад	уым	фæци
mæ=	мад -ы	мад	уым	фæци
POSS.1SG=	mother GEN	mother	DemDist.IN	PV+be.PRS.3SG

They were not found and my grandma stayed there till spring.

2.7 Стæй уæд уже куы рауалдзæг кодта , æмæ мит куы
 стæй уæд уже куы ра- уалдзæг код -т -а æмæ мит куы
 then then already when PV spring do TR PST.TR.3SG and snow when

рҗади	,	уәд	сын	сә	мәрдтә	куы
р- тад -и		уәд	=сын	сә=	мәрд -т -ә	куы
		then	=3PL.ENCL.DAT	POSS.3PL=	dead PL NOM	when

ссадтой	,	уæд сæ	‘	рластой	,
ссадд -т -ой		уæд сæ=		р- ласт -ой	
find TR PST.TR.3PL		then POSS.3PL=		PV carry PST.TR.3PL	

бавæрдтой	сæ , ‘	мæ ,	йæ	мады ‘
ба- вæрд -т -ой		мæ=	йæ=	мад -ы
PV put TR PST.TR.3PL		POSS.1SG=	POSS.3SG=	mother GEN

фсымæртæ	чи	сты	,	уыдон	бацыдысты	,	æмæ
фсымæр -т -æ	чи	сты		уыдон	ба- цыд -ысты		æмæ
brother PL NOM	who	be.PRS.3PL		DemDist.PL.NOM	PV go PST.INTR.3PL		and

йæ	рахуыдтой	.
йæ=	ра- хуыд -т -ой	
POSS.3SG=		

2.8 Фæлæ-иу иугæр чызг афтæ куы рацыди , уæлдай нæ
 фæлæ =иу иугæр чызг афтæ куы ра- цыд -и уæлдай нæ
 but =ITER if girl so EMPH PV go PST.INTR.3SG special NEG

уыди	,	цæйфæнды		тыххæй	дæр	куы	рацæуа	,
уыд -и		цæй фæнд -ы		тыххæй	=дæр	куы	ра- цæу -а	
be PST.INTR.3SG		what.GEN want GEN		for	=PTCL	EMPH	PV go SBJV.3SG	

уæд	ын	уже	кад	æмæ	гъдау	нал	уыди	,
уæд	=ын	уже	кад	æмæ	гъдау	нал	уыд -и	
then	=3SG.ENCL.DAT	already	esteem	and	custom	no.longer	be PST.INTR.3SG	

уæд-иу	æй	уже	ничиуал	куырда	
уæд =иу	=æй	уже	ничи уал	куырда -т -а	
then =ITER	=3SG.ENCL.GEN	already	nobody more	ask TR PST.TR.3SG	

However, if a girl was sent to her own family, it doesn't matter what was the reason, the girl lost her name and no one wanted to marry her.

2.9 Уæд-иу афтæ нымад уыди , ацы чызг уыцы хæдзары
 уæд =иу афтæ нымад уыд -и ацы чызг уыцы хæдзар -ы
 then =ITER so count be PST.INTR.3SG DemProx girl that house INESS

нæ	сфæлтæрдта		æмæ	йер	иннæ	хæдзары	дæр	куыд
нæ	с- фæлтæрд -т -а		æмæ	йер	иннæ	хæдзар -ы	=дæр	куыд
NEG	PV try	TR PST.TR.3SG	and	now	other	house INESS	=PTCL	how

уыдзæн	,	зæгъгæ	,	æмæ-иу	æй	курæг	нал
уы -дзæн		зæгъ -гæ		æмæ =иу	=æй	кур -æг	нал
be FUT.3SG		say CONV		and =ITER	=3SG.ENCL.GEN	ask PTCP.PRS	no.longer

уыди
уыд -и
be PST.INTR.3SG

It was considered that if the girl couldn't stay in one house she won't be able to live in another and no one asked to marry her.

3.1 **Æmæ aftæmæй фæбæдти** **mæ** **мады** **мад** **æстдæс**
 æmæ aftæmæй фæ- бæдт -и mæ= мад -ы мад æстдæс
 and so PV sit PST.INTR.3SG POSS.1SG= mother GEN mother eighteen

a3Mæ
a3 -Mæ
year ALL

And thus my grandma stayed unmarried till she was eighteen years old.

3.2 **Æмæ йæ фыд та уыди дохтыр** .
 æмæ йæ= фыд =та уыд -и дохтыр
 and POSS.3SG= father =CONTR be PST.INTR.3SG physician

Her father was a physician.

3.3 **Мæ мады мадыл афæдз æмæ ‘ рдæг куы**
 мæ= мад -ы мад -ыл афæдз æмæ рдæг куы
 POSS.1SG= mother GEN mother SUPER year and half when

цыди , уæд хохы ахæм тъæпæнхæдзæрттæ не ‘
 цыд -и уæд хох -ы ахæм тъæпæн хæдзæр -тт -æ не
 go PST.INTR.3SG then mountain INESS such plane house PL NOM PTCL

сты , æмæ бæрзонд нæ вæййынц æвæрд сæ
 сты æмæ бæрзонд нæ вæйй -ынц æвæрд сæ=
 be.PRS.3PL and high PTCL happen PRS.3PL location POSS.3PL=

хæдзæрттæ , æмæ хæдзары раз хъазыди , æмæ
 хæдзæр -тт -æ æмæ хæдзар -ы раз хъазыд -и æмæ
 house PL NOM and house GEN front have.fun PST.INTR.3SG and

ратылди уырдыгæй .
 ра- тылд -и уырдыгæй
 PV roll; slide PST.INTR.3SG from.there

When my grandma was a year and a half, she was playing near the house and slide down; there are houses with plane roofs in the mountains and they are high.

3.4 **Æмæ мæ мады мадæн йæ фыд Нестъор**
 æмæ мæ= мад -ы мад -æн йæ= фыд Нестъор
 and POSS.1SG= mother GEN mother DAT POSS.3SG= father Nestor

хуынди , Таугазты Нестъор , зæгъгæ .
 хуынд -и Таугазты Нестъор зæгъ -гæ
 be called PST.INTR.3SG Taugazov Nestor say CONV

My grandma's father was Nestor, Nestor Taugazov.

3.5 **Æмæ уый уыдис кæрдæджыты дохтыр** .
 æмæ уый уыд -ис кæрдæдж -ыт -ы дохтыр
 and DemDist.NOM be PST.INTR.3SG grass, herb PL GEN physician

He was a herbalist

3.6 **Æмæ мæ мады мад куы рахаудта , йер**
 æмæ мæ= мад -ы мад куы ра- хауд -т -а йер
 and POSS.1SG= mother GEN mother when PV fall PL PST.TR.3SG now

уæлбылæй	куы	рахаудта		уæд	суанг	далæ	донмæ
уæл- был -æй	куы	ра- хауд -т -а		уæд	суанг	далæ	дон -мæ
up edge ABL	when	PV fall PL PST.TR.3SG		then	to the very	down.there	river ALL

фæтылди

фæ- тылд -и
PV roll; slide PST.INTR.3SG

Pronounced as фæтылды; in standard Ossetic фæтылди.

When my grandma falled down, when she falled down from the steep, she slide down to the very river.

3.7 **Æмæ йер афæдз æмæ рдæг кæцы сывæллоныл цыди**
 æмæ йер афæдз æмæ рдæг кæцы сывæллон -ыл цыд -и
 and now year and half what child SUPER go PST.INTR.3SG

уымæн	нырма йæ	буар	йе	стæг	нырма фæлмæн
уым -æн	нырма йæ=	буар	йе=	стæг	нырма фæлмæн
DemDist DAT	so far POSS.3SG=	body	POSS.3SG=	bone	so far soft

у	æмæ йæ	сæр	ныццавта
у	æмæ йæ=	сæр	ныц- цавт -а
be.PRS.3SG	and POSS.3SG=	head	PV strike PST.TR.3SG

She was a year and a half, her body and bones were soft, she struck her head.

3.8 **Ныртæккæ ахæм операцитæ æвæццæгæн кæнгæ дæр нал**
 ныртæккæ ахæм операци -т -æ æвæццæгæн кæн -гæ =дæр нал
 now such operation PL NOM maybe do CONV =PTCL no.longer

скæниккой

с- кæн -иккой
PV do OPT.3PL

Even now they couldn't do this kind of operation.

3.9 **Мæ мады мадæн мæнæ йæ къæбутыл**
 мæ= мад -ы мад -æн мæнæ йæ= къæбут -ыл
 POSS.1SG= mother GEN mother DAT there,that.is POSS.3SG= back of the head SUPER
 DISC

уыдис	мæнæ	ахæм	дзыхъхъ
уыд -ис	мæнæ	ахæм	дзыхъхъ
be PST.INTR.3SG	there,that.is	such	hole
	DISC		

My grandma had this kind of hollow at the back of her head.

3.10 **Травма головы у нее была**
 у

3.11 **И вот ... æмæ гъе уыцы дзыхъхъы ... загътой , ничиуал ...**
 и вот æмæ гъе уыцы дзыхъхъ -ы загът -ой ничи уал
 and well that hole GEN say PST.TR.3PL nobody more

Иууылдær	афтæ	дзырдтой		нал	фæрвæздзæн		фæлæ
иууылдær	афтæ	дзырд -т -ой		нал	фæ- рвæз -дзæн		фæлæ
all	so	talk TR PST.TR.3PL		no.longer	PV save.oneself FUT.3SG		but

йын	æй	йæ	фыды	...	йæхи
=йын	=æй	йæ=	фыд -ы		йæ= хи
=3SG.ENCL.DAT	=3SG.ENCL.GEN	POSS.3SG=	father GEN		POSS.3SG= REFL.GEN

фыд	ын	æй	сдзæбæх	кодта		о
фыд	=ын	=æй	с- дзæбæх	код -т -а		о
father	=3SG.ENCL.DAT	=3SG.ENCL.GEN	PV healthy	do TR PST.TR.3SG		yes

And... that hollow... they said no one... All of them said that they cann't save her, but her father... her father he cured her.

3.12 **Кæрдæджытæй**, **кæрдæджыты** **дохтыр** **уыди**, **афтæмæй**
 кæрдæдж -ыт -æй кæрдæдж -ыт -ы дохтыр уыд -и афтæмæй
 grass, herb PL ABL grass, herb PL GEN physician be PST.INTR.3SG so

йер	сæдæ	дыууæ	азы	фæцарди		ахъуыды	кæн
йер	сæдæ	дыууæ	аз -ы	фæ- цард -и		а- хъуыды	кæн -*0
now	hundred	two	year GEN	PV live PST.INTR.3SG		PV thought	do IMP.2SG

ахæм	носимæ	нæ	?
ахæм		нæ	
such		NEG	

He cured her with herbs, he was a herbalist, and with that injury she lived one hundred and two years, can you imagine that?

4.1 **Æмæ йыл** **æстдæс** **азы** **куы** **сæххæсти**, **уæд**
 æмæ =йыл æстдæс аз -ы куы сæххæст и уæд
 and =3SG.ENCL.SUPER eighteen year GEN when execution EXST then

æм	мæнæ	йер	мæ	мады	фыд	чи	у
=æм	мæнæ	йер	мæ=	мад -ы	фыд	чи	у
=3SG.ENCL.ALL	there,that.is	now	POSS.1SG=	mother GEN	father	who	be.PRS.3SG

Еналдытæй	Петка	зæгъгæ	уый	зæрдæмæ	цыди
Еналдытæй	Петка	зæгъ -гæ	уый	зæрдæ -мæ	цыд -и
Enaldiev	Petka	say CONV	DemDist.NOM	heart ALL	go PST.INTR.3SG

When she was eighteen years old, my grandpa (my mother's father), Petka Enaldiev, he falled in love with her.

4.2 **Фæлæ-иу** **чызгæн** **ирæд** **нæ** **фыстой**, **æмæ адон та**
 фæлæ =иу чызг -æн ирæд нæ фыст -ой æмæ адон =та
 but =ITER girl DAT bride price PTCL pay PST.TR.3PL and these =CONTR

уыдысты	цыппар	æфсымæры	æмæ	иу	хо
уыд -ысты	цыппар	æфсымæр -ы	æмæ	иу	хо
be PST.INTR.3PL	four	brother GEN	and	one	sister

However, that time they used to pay bride price and there were four brothers and one sister (in my grandpa's family).

4.3 **Æмæ сын фыд нæ уыди** , **сидзæрæй бахъомыл**
 æмæ =сын фыд нæ уыд -и сидзæр -æй ба- хъомыл
 and =3PL.ENCL.DAT father NEG be PST.INTR.3SG orphan ABL PV grown-up

сты , **æмæ сæм цæй ирæд уыди** !
 сты æмæ =сæм цæй ирæд уыд -и
 be.PRS.3PL and =3PL.ENCL.ALL what.GEN bride price be PST.INTR.3SG

And they didn't have a father, they grew up as orphans, what could they give as a bride price!

4.4 **Уæд , дам-иу алкæ ... алы лæгмæ дæр хъуамæ**
 уæд =дам =иу алкæ алы лæг -мæ =дæр хъуамæ
 then =CIT =ITER every man ALL =PTCL must

йæхимæ бæх уыдаид , **адонæн та иунæг бæх**
 йæ= химæ бæх уыд -айд адон -æн =та иунæг бæх
 POSS.3SG= REFL.ALL horse be CNTRF.3SG these DAT =CONTR single horse

йедтæмæ нæ уыди сæ хæдзары .
 йедтæмæ нæ уыд -и сæ= хæдзар -ы
 besides NEG be PST.INTR.3SG POSS.3PL= house INESS

That time every man should had a horse, but their family had only one horse.

4.5 **Фæлæ йæ йæ фыд** , **Нестъор** , **куы**
 фæлæ =йæ йæ= фыд Нестъор куы
 but =3SG.ENCL.GEN POSS.3SG= father Nestor when

базыдта йер , **Петкайы зæрдæмæ цæуы йæ**
 ба- зыд -т -а йер Петка -йы зæрдæ -мæ цæу -ы йæ=
 PV know TR PST.TR.3SG now Petka GEN heart ALL go PRS.3SG POSS.3SG=

чызг , **уæд-иу уымæй худинагдæр ницы уыди**
 чызг уæд =иу уым -æй худ -инаг -дæр ницы уыд -и
 girl then =ITER DemDist ABL laugh PTCP.FUT COMPAR nothing be PST.INTR.3SG

, **мæнæ чызг фыды уæларты баззæди** , **зæгъгæ** ,
 мæнæ чызг фыд -ы уæл- арт -ы ба- ззæд -и зæгъ -гæ
 there,that.is girl father GEN PV stay PST.INTR.3SG say CONV
 DISC

æмæ урс дадалитæ рауагъта , **уымæй æгаддæр**
 æмæ урс дадали -т -æ ра- уагът -а уым -æй æгад -дæр
 and white plait PL NOM PV let.go PST.TR.3SG DemDist ABL disgrace COMP

ницы уыди .
 ницы уыд -и
 nothing be PST.INTR.3SG

Her father, Nestor, when he saw that Petka falled in love with her daughter; WWWWWWWWWWWWWWWWW

4.6 **Æмæ уæд Нестъор чи у , уый аивæй-аивæй æмæ**
 æмæ уæд Нестъор чи у уый æмæ
 and then Nestor who be.PRS.3SG DemDist.NOM and

бамбарын кодта , ирæд æй нæ
 ба- мбар -ын код -т -а ирæд =æй нæ
 PV understand INF do TR PST.TR.3SG bride price =3SG.ENCL.GEN NEG

хъæуы , уый
 хъæу -ы уый
 be.necessary PRS.3SG DemDist.GEN

And Nestor hinted that he doesn't need the bride price.

4.7 **Æмæ афтæмæй баминæвар кодтой сæм , Нестъор æмæ**
 æмæ афтæмæй ба- минæвар код -т -ой =сæм Нестъор æмæ
 and so PV messenger do TR PST.TR.3PL =3PL.ENCL.ALL Nestor and

йæ ‘ рвадæлтæ загътой о , зæгъгæ , æмæ
 йæ= рвадæл -т -æ загът -ой о зæгъ -гæ æмæ
 POSS.3SG= relative PL NOM say PST.TR.3PL yes say CONV and

мæ мады мады æрхастой Еналдытæ
 мæ= мад -ы мад -ы æр- хаст -ой Еналдытæ
 POSS.1SG= mother GEN mother GEN PV take away PST.TR.3PL Enaldiev

And they asked to marry her daughter. Nestor and his relatives agreed and my grandma married Enaldiev.

5.1 **В общем , Таугазтæ æмæ Еналдытæ балымæн сты**
 в общем Таугазтæ æмæ Еналдытæ ба- лымæн сты
 in general Taugazov and Enaldiev PV friend be.PRS.3PL

So, Taugazov family and Enaldiev family became relatives.

5.2 **Æмæ-иу мæ мады мад-иу афтæ , йер**
 æмæ =иу мæ= мад -ы мад - =иу афтæ йер
 and =ITER POSS.1SG= mother GEN mother =ITER so now

хынджылаегæй-иу афтæ дзырдта , æмæ цы уыдысты , ну
 афтæ дзырд -т -а æмæ цы уыд -ысты ну
 so talk TR PST.TR.3SG and what be PST.INTR.3PL HES

, цардæй сæм никуы ницы фæдта , фыдæбон
 цард -æй =сæм никуы ницы фæд -т -а фыдæбон
 life ABL =3PL.ENCL.ALL never nothing PV+see TR PST.TR.3SG suffering

йедтæмæ йын ницы уыди , æмæ-иу афтæ
 йедтæмæ =йын ницы уыд -и æмæ =иу афтæ
 besides =3SG.ENCL.DAT nothing be PST.INTR.3SG and =ITER so

загъта

загът -а

say PST.TR.3SG

My grandma used to say as a joke, what were they, she never saw live in their house, she saw only suffering and she used to say like this:

5.3 « Æмæ цы уыдысты ?
Æмæ цы уыд -ысты
and what be PST.INTR.3PL

"What were they?

5.4 Ницы !

ницы

nothing

Nothing!

5.5 Мæнæ сæ мæ фыд схæздыг кодта ».
мæнæ =сæ мæ= фыд с- хъæздыг код -т -а
there,that.is =3PL.ENCL.GEN POSS.1SG= father PV rich do TR PST.TR.3SG
DISC

My father made them rich".

6.1 Нестъор та иунæг йæ бинонты нæ дзæбæх
Нестъор =та иунæг йæ= бинон -т -ы нæ дзæбæх
Nestor =CONTR single POSS.3SG= family PL GEN NEG good

кодта , фæлæ адамы дæр дзæбæх кодта
код -т -а фæлæ адæм -ы =дæр дзæбæх код -т -а
do TR PST.TR.3SG but people GEN =PTCL good do TR PST.TR.3SG

Nestor besides his family treated other people.

6.2 Ну , æхца тедтæ уæд кæм уыди , æмæ ницы
ну æхца тед -т -æ уæд кæм уыд -и æмæ ницы
HES money and so on PL NOM then where be PST.INTR.3SG and nothing

иста , фæлæ-иу кæй сдзæбæх кодта ,
ист -а фæлæ =иу кæй с- дзæбæх код -т -а
take PST.TR.3SG but =ITER who.GEN PV healthy do TR PST.TR.3SG

уыдон-иу ын æрбаластой чи фыс , чи
уыдон - =иу =ын æрба- ласт -ой чи фыс чи
DemDist.PL.NOM =ITER =3SG.ENCL.DAT PV carry PST.TR.3PL who sheep who

рауæд , чи гал , чи куыд хъæздыг уыди , æмæ кæмæн
рауæд чи гал чи куыд хъæздыг уыд -и æмæ кæмæн
calf who bull who how rich be PST.INTR.3SG and who.DAT

йæ	къух	куыд	амыдта		афтæ	афтæ-иу	ын
йæ=	къух	куыд	амыд -т -а		афтæ	афтæ =иу	=ын
POSS.3SG=	hand	how	show TR PST.TR.3SG		so	so =ITER	=3SG.ENCL.DAT

барвыстой		баластой		значит	лæвæрттæ
ба- рвыст -ой		ба- ласт -ой		значит	лæвæр -тт -æ
PV spend PST.TR.3PL		PV carry PST.TR.3PL		ITJ	present PL NOM

There were no money that time and he didn't take anything (for the treatment), however, his patients gave him as a gift a shit or a calf or a bull or anything they could afford to give him for the treatment.

6.3 Æмæ	йæм	уый	тыххæй	...	йер	фосы	дзугтæ	
æмæ	=йæм	уый	тыххæй		йер	фос -ы	дзуг -т -æ	
and	=3SG.ENCL.ALL	DemDist.GEN	for		now	cattle GEN	herd PL NOM	

хъомтæ		бирæ	йæм	уыди		æмæ	мæ
хъом -т -æ		бирæ	=йæм	уыд -и		æмæ	мæ=
cattle PL NOM		a.lot.of	=3SG.ENCL.ALL	be PST.INTR.3SG		and	POSS.1SG=

мады	мады	куы	рхастой		уæд	сын
мад -ы	мад -ы	куы	р- хаст -ой		уæд	=сын
mother GEN	mother GEN	when	PV take away PST.TR.3PL		then	=3PL.ENCL.DAT

ай	йæхæдæг	ма	радта		хъомтæ	дæр
ай	йæхæдæг	=ма	рад -т -а		хъом -т -æ	=дæр
DemProx.NOM		=yet	give.PFV TR PST.TR.3SG		cattle PL NOM	=PTCL

фыстæ	дæр		бæхтæ	дæр		æмæ	афтæмæй
фыс -т -æ	=дæр		бæх -т -æ	=дæр		æмæ	афтæмæй
sheep PL NOM	=PTCL		horse PL NOM	=PTCL		and	so

сæхиуыл	фæхæцыдысты
сæ=	фæ- хæцыд -ысты
POSS.3PL= REFL.SUPER	PV hold PST.INTR.3PL

And thus... he had flocks of sheep and herds of cattle and when my grandma married he gave them (to husband) cattle and sheep, and horses and they could start a new life.

6.4 Æмæ	...	Ну	æнæуый	та	уыдысты	мад	цыппар
æмæ		Ну	æнæуый	=та	уыд -ысты	мад	цыппар
and		well	just	=CONTR	be PST.INTR.3PL	mother	four

лæппуйы	æмæ	иу	хо
лæппу -йы	æмæ	иу	хо
boy GEN	and	one	sister

And... well, they had mother, four sons and one sister in their family.

7.1 Йер	æфсымæртæ	цы	хуындысты		уый	нæ
йер	æфсымæр -т -æ	цы	хуынд -ысты		уый	нæ
now	brother PL NOM	what	be called PST.INTR.3PL		DemDist.GEN	NEG

зонын	,	фæлæ	мæ	мады	фыд	хуынди	Петка
зон -ын		фæлæ	мæ=	мад -ы	фыд	хуынд -и	Петка
know PRS.1SG		but	POSS.1SG=	mother GEN	father	be called PST.INTR.3SG	Petka

Лавренти	уыди	ма	сын	иу	æфсымæр
Лавренти	уыд -и	=ма	=сын	иу	æфсымæр
Lavrentiy	be PST.INTR.3SG	=yet	=3PL.ENCL.DAT	one	brother

I don't remember his brother's names, but my grandpa's name was Petka, one of his brothers was Lavrentiy.

7.2 Йер	сын	...	иу	та	ма	сын	инженерæй
йер	=сын		иу	=та	=ма	=сын	инженер -æй
now	=3PL.ENCL.DAT		one	=CONTR	=yet	=3PL.ENCL.DAT	engineer ABL

куыста	военно-грузински	фæндагыл
куыст -а		фæндаг -ыл
work PST.TR.3SG		way SUPER

And... one of them was an engineer at Georgian military road.

7.3 Сæ	хо	та	уыди	Сефыдæ	æмæ	царди
сæ=	хо	=та	уыд -и	Сефыдæ	æмæ	цард -и
POSS.3PL=	sister	=CONTR	be PST.INTR.3SG	Sefida	and	live PST.INTR.3SG

Мæздæджы	,	йæхицæн	цот	нæ	уыди	,	фæлæ
Мæздæдж -ы		йæ=	-хицæн	цот	нæ	уыд -и	фæлæ
Mosdok INESS		POSS.3SG=	REFL.DAT	descendants	NEG	be PST.INTR.3SG	but

смой	кодта	ахæм	лæгмæ	,	кæмæн	йæ	ус
с- мой	код -т -а	ахæм	лæг -мæ		кæмæн	йæ=	ус
PV husband	do TR PST.TR.3SG	such	man ALL		who.DAT	POSS.3SG=	woman

амарди	,	æмæ	йын	уыдис	дыууæ	лæппуйы
а- мард -и		æмæ	=йын	уыд -ис	дыууæ	лæппу -йы
PV die PST.INTR.3SG		and	=3SG.ENCL.DAT	be PST.INTR.3SG	two	boy GEN

Their sister was Sefida, she lived in Mozdok, she didn't have children but he married a man who lost his previous wife and he had two sons.

7.4 Уыцы	дыууæ	лæппуйы	схъомыл	кодта	,	йæ	лæг
уыцы	дыууæ	лæппу -йы	с- хъомыл	код -т -а		йæ=	лæг
that	two	boy GEN	PV grown-up	do TR PST.TR.3SG		POSS.3SG=	husband

хæсты	баззæд	,	æмæ	сæ	уæддæр	схъомыл
хæст -ы	ба- ззад -и		æмæ	=сæ	уæддæр	с- хъомыл
war GEN	PV stay PST.INTR.3SG		and	=3PL.ENCL.GEN	still	PV grown-up

кодта	,	æвæргæ	дæр	æй	уыдон
код -т -а		æвæр -гæ	=дæр	=æй	уыдон
do TR PST.TR.3SG		bury CONV	=PTCL	=3SG.ENCL.GEN	DemDist.PL.NOM

бакодтой

ба- код -т -ой

PV do TR PST.TR.3PL

She brought up those two children, her husband was in the war but she brought them up and it were his two sons who buried her.

7.5 **Мæ** **мады** **мад** **дæр** ... **рацыди** **сын**
 мад -ы мад =дæр ра- цыд -и =сын
 POSS.1SG= mother GEN mother =PTCL PV go PST.INTR.3SG =3PL.ENCL.DAT

æртæ **чызджы** **æмæ** **иу** **лæппу** .
 æртæ чыздж -ы æмæ иу лæппу
 three girl GEN and one boy

My grandma... she had three daughters and one son.

8.1 **Æмæ** **йæ** **кæстæр** **чызг** **гуыбыны** **куы** **уыди** , **уæд**
 æмæ йæ= кæстæр чызг гуыбын -ы куы уыд -и уæд
 and POSS.3SG= younger girl belly INESS when be PST.INTR.3SG then

ын **йæ** **лæджы** **хæстмæ** **ахуыдтой**
 =ын йæ= лæдж -ы хæст -мæ а- хуыд -т -ой
 =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= husband GEN war ALL PV invite TR PST.TR.3PL

When she was expecting her younger daughter her husband was taken to the war.

8.2 **Æмæ** **мæ** **мадыхо** , **мæ** **кæстæр** **мадыхо** ,
 æмæ мæ= мад -ы хо мæ= кæстæр мад -ы хо
 and POSS.1SG= mother GEN sister POSS.1SG= younger mother GEN sister
 aunt aunt

йæ **фыды** **зонгæ** **дæр** **нæ** **кæны** , **уынгæ** **дæр**
 йæ= фыд -ы зон -гæ =дæр нæ кæн -ы уын -гæ =дæр
 POSS.3SG= father GEN know CONV =PTCL NEG do PRS.3SG see CONV =PTCL

æй **никуы** **фæкодта**
 =æй никуы фæ- код -т -а
 =3SG.ENCL.GEN never PV do TR PST.TR.3SG

My aunt (my mother's sister), younger aunt, doesn't know her father, she has never seen him.

8.3 **Дыууæ** **мæйы** **фæстæ** **райгуырди** , **йæ** **фыды**
 дыууæ мæй -ы фæстæ рай- гуыр -и йæ= фыд -ы
 two month GEN after PV be.born PST.INTR.3SG POSS.3SG= father GEN

йын **хæстмæ** **куы** **ахуыдтой** , **гъе** **уæд** **дыууæ**
 =йын хæст -мæ куы а- хуыд -т -ой гъе уæд дыууæ
 =3SG.ENCL.DAT war ALL when PV invite TR PST.TR.3PL well then two

мæйы **фæстæ** **та** **уый** **райгуырди**
 мæй -ы фæстæ =та уый рай- гуыр -и
 month GEN after =CONTR DemDist.NOM PV be.born PST.INTR.3SG

She was born two months after her father was taken to the war, then, after two months she was born.

9 **Мæ** **мады** **мад** **баззаци** **Рассветы** **хæсты**
 мæ= мад -ы мад ба- ззад -и Рассвет -ы хæст -ы
 POSS.1SG= mother GEN mother PV stay PST.INTR.3SG Rassvet GEN war GEN

фæстæ , **хохæй** **куы** **ралыгъдысты** , **уæд** **сын**
 фæстæ хох -æй куы ра- лыгъд -ысты уæд =сын
 after mountain ABL when PV move PST.INTR.3PL then =3PL.ENCL.DAT

Рассветы **зæхх** **радтой** , **æмæ** **гъе** **уым**
 Рассвет -ы зæхх рад -т -ой æмæ гъе уым
 Rassvet GEN land give.PFV TR PST.TR.3PL and well DemDist.IN

æрцардысты , **фæлæ** **хæсты** **заман** ... **æмæ** ...
 æр- цард -ысты фæлæ хæст -ы заман æмæ
 PV live PST.INTR.3PL but war GEN time and

My grandma stayed in Rassvet after the war; when they moved from the mountains they were given land in Rassvet, they settled down, but during the war... and...

10.1 **Ну** , **хæдзар** **тедтæ** **дæр** **скодтой** , **фæлæ**
 ну хæдзар тед -т -æ =дæр с- код -т -ой фæлæ
 HES house and so on PL NOM =PTCL PV do TR PST.TR.3PL but

хæсты **заманы** **Рассветы** **немыц** **уыдысты** , **æмæ** **мæнæ** ...
 хæст -ы заман -ы Рассвет -ы немыц уыд -ысты æмæ мæнæ
 war GEN time INESS Rassvet GEN German be PST.INTR.3PL and there,that.is
 DISC

Well, they built a house and evething, but Germans came to Rassvet during the war and...

10.2 **Бомбæ** **тедтæй** **сын** **сæ** **хæдзары** , **рдæг**
 бомбæ тед -т -æй =сын сæ= хæдзар -ы рдæг
 bomb and so on PL ABL =3PL.ENCL.DAT POSS.3PL= house GEN half

тедтæ **ахастой** , **æмæ** **хæсты** **фæстæ** **йер** **сидзæргæс**
 тед -т -æ а- хаст -ой æмæ хæст -ы фæстæ йер сидзæр гæс
 and so on PL NOM PV carry PST.TR.3PL and war GEN after now orphan guard

усæн **цыппар** **сывæллон** **æмæ** **куырм** **зæронд** **усимæ** , **йе**
 ус -æn цыппар сывæллон æмæ куырм зæронд ус -имæ йе=
 woman DAT four child and blind old woman COMIT POSS.3SG=

фсин **бакуырм** **и** , **цалымæ** **йæ** **фырт** **хæстæй**
 фсин ба- куырм и цалымæ йæ= фырт хæст -æй
 mother-in-law PV blind EXST until POSS.3SG= son war ABL

цыди , **уæдмæ** **йе** , **фсин** **бакуырм** **и** .
 цыд -и уæдмæ йе= фсин ба- куырм и
 go PST.INTR.3SG until.then POSS.3SG= mother-in-law PV blind EXST

A bomb ruined half of the house, after the war a widow with four children and a blind old woman, her mother-in-law became blind when her son was in the war, her mother-in-law became blind

10.3 **Æмæ цыппар сывæллон æмæ йедимæ ... куырм зæронд усимæ йер**
 æмæ цыппар сывæллон æмæ йед -имæ куырм зæронд ус -имæ йер
 and four child and HES COMMIT blind old woman COMMIT now

цастæ йæ бон уыди !
 цас -т -æ йæ= бон уыд -и
 how.much PL NOM POSS.3SG= strength be PST.INTR.3SG

With four children and... the blind old woman she could do so many things!

10.4 **Йер мæ мадыл цæуы 81 , нæ ?**
 йер мæ= мад -ыл цæу -ы нæ
 now POSS.1SG= mother SUPER go PRS.3SG NEG

My mother is 81 now, right?

10.5 **Ну , рынчын у , фæлæ Рассветы быдырты**
 ну рынчын у фæлæ Рассвет -ы быдыр -т -ы
 HES ill be.PRS.3SG but Rassvet GEN field PL INESS

райдыдта кусын иуæндæс азæй .
 ра- йдыд -т -а кус -ын иуæндæс аз -æй
 PV begin TR PST.TR.3SG work INF eleven year ABL

Well, she is sick woman but she started to work in Rassvet's fields when she was eleven years old.

10.6 **Хæсты заманы дæр , стæй хæсты фæстæ дæр дзул æмæ**
 хæст -ы заман -ы =дæр стæй хæст -ы фæстæ =дæр дзул æмæ
 war GEN time INESS =PTCL then war GEN after =PTCL bread and

хай хæринагæн , хай лæвæрдтой кусæгæн ,
 хай хæр -инаг -æн хай лæвæрд -т -ой кус -æг -æн
 part eat PTCP.FUT DAT part give TR PST.TR.3PL work PTCP.PRS DAT

иннæтæ нымады нæ цыдысты .
 иннæ -т -æ нымад -ы нæ цыд -ысты
 other PL NOM count GEN NEG go PST.INTR.3PL

During the war and after it bread and rations were given only to those who work, others were not counted.

10.7 **Æмæ иунæг мæ мады мад йер цас хъуамæ**
 æмæ иунæг мæ= мад -ы мад йер цас хъуамæ
 and single POSS.1SG= mother GEN mother now how.much must

бакуыстайд , æмæ мæ мадыл цыдис иуæндæс
 ба- куыст -айд æмæ мæ= мад -ыл цыд -ис иуæндæс
 PV work CNTRF.3SG and POSS.1SG= mother SUPER go PST.INTR.3SG eleven

азы	,	гъе	уæд	æй		йемæ	быдырмаæ	хонын
аз -ы		гъе	уæд	=æй		йемæ	быдыр -мæ	хон -ын
year GEN		well	then	=3SG.ENCL.GEN		3SG.COMIT	field ALL	invite INF

байдыдта		,	æмæ	ну-ын	зæххы	хай	райста	
ба- йдыд -т -а			æмæ	зæхх -ы	хай	ра- йст -а		
PV begin TR PST.TR.3SG			and	land GEN	part	PV take PST.TR.3SG		

æмæ-ну	йæ	кусгæ	та	йæхæдæг	бакодта	
æмæ =иу	йæ=	кус -гæ	=та	йæхæдæг	ба- код -т -а	
and =ITER	POSS.3SG=	work CONV	=CONTR		PV do TR PST.TR.3SG	

My grandma - how long should she work alone (to get enough food) and my mother was eleven years old; she (grandma) started to take her (mother) to the fields and she was taking her to her sector but she (grandma) was doing the job herself.

10.8 Мæ	мад	дæр-иу	æм	фæкасти	,	фæлæ
мæ=	мад	=дæр =иу	=æм	фæ- каст -и		фæлæ
POSS.1SG=	mother	=PTCL =ITER	=3SG.ENCL.ALL	PV look PST.INTR.3SG		but

However, my mother also assisted her.

10.9 Æнæуый та	уыди	куырыхон	зæронд	ус	мæ
æнæуый =та	уыд -и	куырыхон	зæронд	ус	мæ=
just =CONTR	be PST.INTR.3SG	wise	old	woman	POSS.1SG=

мады	мад
мад -ы	мад
mother GEN	mother

My grandma was very wise woman.

11.1 Гъе ныр-иу	мæнæ	туджы	фынгтæ	,	цины
гъе	мæнæ	тудж -ы	фынг -т -æ		цин -ы
well	there,that.is	blood GEN	food PL NOM		happiness GEN
	DISC				

хъуыддæгты	– алкæмдæр	афтæ	... тынг	нымад	уыдис
хъуыддæг -т -ы	алкæм =дæр	афтæ	тынг	нымад	уыд -ис
business PL GEN	everywhere =PTCL	so	very	respected	be PST.INTR.3SG

афтид	Рассветæн	нæ	,	фæлæ	ма	Нартыхъæу	æмæ	ма
афтид	Рассвет -æн	нæ		фæлæ	=ма	Нарт -ы	хъæу	æмæ =ма
only	Rassvet DAT	NEG		but	=yet	Nart GEN	village	and =yet

Фыйаджыбылы	дæр	,	гъе	уым	дæр	нымад	зæронд	ус
Фыйаджыбыл -ы	=дæр		гъе	уым	=дæр	нымад	зæронд	ус
Lower Fiagdon INESS	=PTCL		well	DemDist.IN	=PTCL	respected	old	woman

уыдис

уыд -ис

be PST.INTR.3SG

уыдис is pronounced as уыдид.

Nart - a village in Ardon region of North Ossetia.

For example, conciliation of sworn enemies or celebration of the holidays - everywhere... she was a respected woman not only among Rassvet's residents but in Nart and in Lower Fiagdon and she was considered a respected old woman.

11.2 Искæм

искæм

somewhere

Somewhere...

11.3 Стæй	, æвæццæгæн	ын	æрдзæй	лæвæрд	уыди
стæй	æвæццæгæн	=ын	æрдз -æй	лæвæрд	уыд -и
then	maybe	=3SG.ENCL.DAT	nature ABL	give.PART.PST	be PST.INTR.3SG

, гъе	ныр	ыл	гъе	уыйбæрц	азтæ	цыди
гъе	ныр	=ыл	гъе	уый бæрц	аз -т -æ	цыд -и
well	now	=3SG.ENCL.SUPER	well	DemDist quantity	year PL NOM	go PST.INTR.3SG

æмæ	уый	хос	цы	у	, уый	нæ	зыдта
æмæ	уый	хос	цы	у	уый	нæ	зыд -т -а
and	DemDist.NOM	drug	what	be.PRS.3SG	DemDist.NOM	NEG	know TR PST.TR.3SG

Probably Nature gave her (health), look how many years she lived and she didn't know what is medicine.

11.4 Кæрдæджытæ	, гъе	ныр-иу	мæнæ	куы	рауалдзæг
кæрдæдж -ыт -æ	гъе		мæнæ	куы	ра- уалдзæг
grass, herb PL NOM	well		there,that.is	when	PV spring
			DISC		

кодта	, уæд-иу	астымты	, быдырты
код -т -а	уæд =иу	астым	-т -ы
do TR PST.TR.3SG	then =ITER	stony riverside ground	PL INESS field PL INESS

хъæдты	разил	, рацу-бацу	кодта	афтæ	, нæ
хъæд -т -ы	ра- зил	ра- цу - ба- цу	код -т -а	афтæ	нæ
wood PL INESS	PV turn	PV go PV go	do TR PST.TR.3SG	so	NEG

Herbs, well, when spring comes she goes to riversides, fields and forests.

11.5 Гъе	ныр-иу	мæнæ	... фос	радæй	хызтой	, æмæ
гъе		мæнæ	фос	рад -æй	хызт -ой	æмæ
well		there,that.is	cattle	turn ABL	graze PST.TR.3PL	and
		DISC				
йын	фыстæ	, хъомтæ	уыдис	, æмæ-иу		
=йын	фыс -т -æ	хъом -т -æ	уыд -ис	æмæ =иу		
=3SG.ENCL.DAT	sheep PL NOM	cattle PL NOM	be PST.INTR.3SG	and =ITER		

гъе	ныр	цал	фысы	дæм	ис	уал	боны	хъуамæ
гъе	ныр	цал	фыс -ы	=дæм	ис	уал	бон -ы	хъуамæ
well	now	how.many	sheep GEN	=2SG.ENCL.ALL	EXST	that many	day GEN	must

фыййау ацыдаис

фыййау	а-	цыд	-аис
shepherd	PV	go	CNTRF.2SG

Well... they grazed their cattle by turn, she also had sheep and cow; everyone had to graze the same number of days as the number of sheep he or she had.

11.6	Æмæ-иу	фыййау	куы	ацыди	уæд-иу	фос
	æмæ =иу	фыййау	куы	а- цыд -и	уæд =иу	фос
	and =ITER	shepherd	when	PV go PST.INTR.3SG	then =ITER	cattle

батардта	хъæдрæбынмæ	æмæ-иу	цалынмæ	фос
ба- тард -т -а	хъæд рæбын -мæ	æмæ =иу	цалынмæ	фос
PV chase TR PST.TR.3SG	wood base ALL	and =ITER	until	cattle
	forest border			

сихорыл	уым	улаæфгæ	кодтой	уæдмæ-иу
сихор -ыл	уым	улаф -гæ	код -т -ой	уæдмæ =иу
lunch SUPER	DemDist.IN	rest CONV	do TR PST.TR.3PL	until.then =ITER

ай	кæрдæджытæ	æмбырд	кодта
ай	кæрдæдж -ыт -æ	æмбырд	код -т -а
DemProx.NOM	grass, herb PL NOM	gathering	do TR PST.TR.3SG

When she was grazing she lead the cattle close to forest and while the cattle grazed she collected herbs.

11.7	Æмæ-иу	æм	хъæуы	дæр	... мах	дæр	никуы
	æмæ =иу	=æм	хъæу -ы	=дæр	мах	=дæр	никуы
	and =ITER	=3SG.ENCL.ALL	village INESS	=PTCL	we.NOM	=PTCL	never
			village				

уагъта	мæнæ	хос	тедтæ	нуазын	афтиддæр-иу
уагът -а	мæнæ	хос	тед -т -æ	нуаз -ын	
permit PST.TR.3SG	there,that.is	drug	and so on PL NOM	drink INF	
	DISC				

нæ	кæрдæджытæй	дзæбæх	кодта
=нæ	кæрдæдж -ыт -æй	дзæбæх	код -т -а
=1PL.ENCL.GEN	grass, herb PL ABL	good	do TR PST.TR.3SG

And also in the village... she never let us take medicine and this kind of stuff, she treated us with her herbs

11.8	Бирæ	кæрдæджытæ-иу æм	уыди	афтæ
	бирæ	=æм	уыд -и	афтæ
	a.lot.of	=3SG.ENCL.ALL	be PST.INTR.3SG	so

She had a lot of herbs

11.9	Тынг бирæ	зыдта	!
	тынг бирæ	зыд -т -а	
	very a.lot.of	know TR PST.TR.3SG	

She knew a lot of things!

12.1 **Æз уый** **куы зыдтаин** , **адæймагмæ зонд зæрондæй**
 æз уый куы зыд -т -аин адæймаг -мæ зонд зæронд -æй
 I DemDist.NOM if know TR CNTRF.1SG man ALL mind old ABL

æрцæуы , **æмæ-иу** ...
 æр- цæу -ы æмæ =иу
 PV go PRS.3SG and =ITER

If only I knew that a man becomes clever in his old ages and...

12.2 **Абон дæр афтæ фæзæгъын** , **æз уый куы**
 абон =дæр афтæ фæ- зæгъ -ын æз уый куы
 today =PTCL so PV say PRS.1SG I DemDist.GEN if

зыдтаин , **мæ мады мад цы сгуыхт зæронд**
 зыд -т -аин мæ= мад -ы мад цы сгуыхт зæронд
 know TR CNTRF.1SG POSS.1SG= mother GEN mother what differ.PART.PST old

ус уыди , **нæ** , **уæд-иу уый** ...
 ус уыд -и нæ уæд =иу уый
 woman be PST.INTR.3SG NEG then =ITER DemDist.NOM

I'm saying today, if only I understood that time that my grandma is a great woman...

12.3 **Йер фыссын нæ зыдта** , **кæсын дæр æппындæр нæ**
 йер фысс -ын нæ зыд -т -а кæс -ын =дæр æппындæр нæ
 now write INF NEG know TR PST.TR.3SG look INF =PTCL completely NEG

зыдта , **Фатик** , **нæ** , **фæлæ-иу уыдис афтæ** ,
 зыд -т -а Фатик нæ фæлæ =иу уыд -ис афтæ
 know TR PST.TR.3SG Fatik NEG but =ITER be PST.INTR.3SG so

æмæ мæнæ цыппæргай æхсæвтæ-иу нын дзырдта
 æмæ мæнæ цыппæр -гай =нын дзырд -т -а
 and there,that.is four DISTR =1PL.ENCL.DAT talk TR PST.TR.3SG
 DISC

æмбисондтæ , **таурæгътæ** , **æмдзæвгæтæ** .
 æмбисонд -тæ таурæгъ -т -æ æмдзæвгæ -т -æ
 proverb PL legend PL NOM poem PL NOM

She didn't know how to write and she didn't know how to read, Fatik, that's true, but somedays ago she could tell us proverbs, legends and poems four nights in succession.

12.4 **Кæцæй сæ иста** – **ницы йын**
 кæцæй =сæ ист -а ницы =йын
 from.where =3PL.ENCL.GEN take PST.TR.3SG nothing =3SG.ENCL.DAT

зонын !
 зон -ын
 know PRS.1SG

How could she know them - I don't understand!

12.5 **Стæй-иу** **мæнæ** **цалынмæ** **телевизор** **тедтæ** **нæ**
 стæй =иу мæнæ цалынмæ телевизор тед -т -æ нæ
 then =ITER there,that.is until television and so on PL NOM NEG
 DISC

фæзынди , **уæдмæ-иу** **хъæуы** **сылгоймæгтæ** , **йер**
 фæ- зынд -и уæдмæ =иу хъæу -ы сылгоймæг -т -æ йер
 PV appear PST.INTR.3SG until.then =ITER village GEN woman PL NOM now

сыхаг **тедтæ** , **нæ** , **йер-иу** **дыууадæсгай**
 сыхаг тед -т -æ нæ Йер - =иу дыууадæс -гай
 neighbour and so on PL NOM now =ITER twelve DISTR

тедтæ **байсты** , **æмæ-иу** , **зымæгон** **æхсæвтæ** **даргъ**
 тед -т -æ ба- йсты æмæ =иу зымæг -он æхсæв -т -æ даргъ
 and so on PL NOM PV and =ITER winter ADJ night PL NOM long

æхсæвтæ **не** **сты** , **æмæ-иу** **махмæ** **æрæмбырд** **сты** .
 æхсæв -т -æ не сты æмæ =иу махмæ æр- æмбырд сты
 night PL NOM PTCL be.PRS.3PL and =ITER we.ALL PV gathering be.PRS.3PL

сыхаг is pronounced as сыгæг.

Till TV was invented village women, neighbours and others, they gathered by dozens, nights at night are very long, right, and they gathered in our house.

12.6 **Æмæ-иу** **дзы** **чи** **æлвисгæ** **кодта** , **чи**
 æмæ =иу =дзы чи æлвис -гæ код -т -а чи
 and =ITER =3PL.ENCL.ABL who spin CONV do TR PST.TR.3SG who

дзы **цъында** **кодта** , **чи-иу** **дзы**
 =дзы цъында код -т -а чи =иу =дзы
 =3PL.ENCL.ABL stocking do TR PST.TR.3SG who =ITER =3PL.ENCL.ABL

пиргæ **кодта** , **æмæ-иу** **мæ** **мады** **мад**
 пир -гæ код -т -а æмæ =иу мæ= мад -ы мад
 comb CONV do TR PST.TR.3SG and =ITER POSS.1SG= mother GEN mother

дзырдта **хохы** **куыд** **цардысты** , **куыд**
 дзырд -т -а хох -ы куыд цард -ысты куыд
 talk TR PST.TR.3SG mountain GEN how live PST.INTR.3PL how

уыдысты , **чи** , **кæцы** **мыгтæгтæ** , **кæцы** **комæй**
 уыд -ысты чи кæцы мыгтæг -т -æ кæцы ком -æй
 be PST.INTR.3PL who what clan PL NOM what gorge ABL

рацыдысты – **гъе** **уыдæттæ** **йедтæ-иу** **сын**
 ра- цыд -ысты гъе уыдæ -ттæ йед -т -æ - =иу =сын
 PV go PST.INTR.3PL well DemDist.PL PL HES PL NOM =ITER =3PL.ENCL.DAT

... .

Some was spinning, some was binding stockings, some was combing and my grandma used to tell stories about her life in the mountains, how it was, about their roots, about their gorges - about all that.

13.1 **Гъе ныр гъе уыдæттæ æз куы хъуыды кодтаин , гъе**
 гъе ныр гъе уыдæ -ттæ æз куы хъуыды код -т -аин гъе
 well now well DemDist.PL PL I if thought do TR CNTRF.1SG well

уæд сæ абон нæ ... нæ ныффыстаин ?
 уæд =сæ абон нæ нæ ныф- фыст -аин
 then =3PL.ENCL.GEN today NEG NEG PV write CNTRF.1SG

If I remembered all that I would have told it today.

13.2 **Æз уыдтæн ... аст азмæ хъомыл кодтон**
 æз уыд -тæн аст аз -мæ хъомыл код -т -он
 I be PST.INTR.1SG eight year ALL grown-up do TR PST.TR.1SG

мæ мады мадмæ , æмæ уыдтæн тынг къулбадæг
 мæ= мад -ы мад -мæ æмæ уыд -тæн тынг къулбадæг
 POSS.1SG= mother GEN mother ALL and be PST.INTR.1SG very spoiled (child)

сывæллон , уый мааныл хъæрæй дæр никуы
 сывæллон уый мааныл хъæр -æй =дæр никуы
 child DemDist.NOM I.SUPER shout ABL =PTCL never

сдзырдта , стæй никуы никæмæ сдзырдта .
 с- дзырд -т -а стæй никуы никæмæн с- дзырд -т -а
 PV talk TR PST.TR.3SG then never nobody.DAT PV talk TR PST.TR.3SG

I was... I grew up with my grandma till I was eight years old and I was a very spoiled child, she never shouted at me and she never said anything rude to anyone.

13.3 **Ныр мæнæ афтæ фæзæгъынц , энерги , дам , нæ ?**
 ныр мæнæ афтæ фæ- зæгъ -ынц энерги =дам нæ
 now there,that.is so PV say PRS.3PL energy =CIT NEG
 DISC

Now they say, energy, right?

13.4 **Мæнæ , дам , æвзæр энерги тедтæ , цыдæртæ .**
 мæнæ =дам æвзæр энерги тед -т -æ цы -дæр -т -æ
 there,that.is =CIT bad energy and so on PL NOM what INDEF PL NOM
 DISC

They say "bad energy" and this kind of stuff.

13.5 **Цавæр энерги ?**
 цавæр энерги
 what energy

What energy?

13.6 **Дæ низтæ бахæрон , дæ фæхъхъау**
 дæ= низ -т -æ ба- хæр -он дæ= фæхъхъау
 POSS.2SG= illness PL NOM PV eat SBJV.1SG POSS.2SG= sacrifice

фæуон	–	гъе	уымæй	йедтæмæ	никамæн	...	ницæмæй	никуы
фæ- уон		гъе	уым -æй	йедтæмæ	никамæн		ницæмæй	никуы
PV be.SBJV.1SG		well	DemDist ABL	besides	nobody.DAT		nothing.ABL	never

дзырдта

дзырд -т -а
talk TR PST.TR.3SG

I swear, she talked no everyone and everywhere like that.

13.7 Фæлæ	ма	уын	иу	...	ну	,	мæ	мады	мады
фæлæ	=ма	=уын	иу		ну		мæ=	мад -ы	мад -ы
but	=yet	=2PL.ENCL.DAT	one		HES		POSS.1SG=	mother GEN	mother GEN

тыххæй	уын	тынг	бирæ	радзурин	,	фæлæ	...	Иу
тыххæй	=уын	тынг	бирæ	ра- дзур -ин		фæлæ		иу
about	=2PL.ENCL.DAT	very	a.lot.of	PV talk OPT.1SG		but		one

худæг	уын	радзурон
худ -æг	=уын	ра- дзур -он
laugh PTCP.PRS	=2PL.ENCL.DAT	PV talk SBJV.1SG

But I will ... one more... well, I would tell you a lot of things about my grandma but... I will tell you one funny story.